

Vizuálna podpora v podobe uceleného textu v didaktickom procese simultánneho tlmočenia

MICHAL HOMOLA

JÁN TUPÝ

(Bratislava)

VISUAL SUPPORT IN THE FORM OF A COHERENT TEXT IN THE DIDACTIC PROCESS OF SIMULTANEOUS INTERPRETATION

The present paper deals with the research of simultaneous interpreting with visual support in the form of a consolidated text in the context of the didactic process. Despite the relatively frequent use of this technique in practice, there has been little empirical research conducted in our geographical context. Out of this necessity, we carried out a pilot project entitled *Vizuálna podpora v podobe uceleného textu v didaktickom procese simultánneho tlmočenia* with financial support from the CU Grant scheme in 2018. The written text in the booth is supposed to have a supporting function during the perception and analysis of information, but at the same time it requires more effort in the field of split attention. Thus, the absence of specific training for the mentioned technique may lead to undesirable syntactic and content shifts. The research was carried out on MA students of translation and interpretation. In this paper, we observe phenomena related exclusively to interpreting from Spanish into Slovak, which is their mother tongue. We strive to

reveal in which way students are able to cope with the simultaneous perception of information from two different sources (acoustic and visual) and what attitude they take in the case of differing contents from these two sources.

KEYWORDS: simultaneous interpreting, visual support, split attention, transposition of items

KLÚČOVÉ SLOVÁ: simultánne tlmočenie, vizuálna podpora, rozdvajenie pozornosti,

ÚVOD

V predkladanom článku sumarizujeme výsledky výskumu pilotného projektu s názvom *Vizuálna podpora v podobe uceleného textu v didaktickom procese simultánneho tlmočenia*, ktorý sme v roku 2018 realizovali s finančnou podporou Grantu UK. Uvedený projekt bol zameraný na výskum špecifickej tlmočnickej techniky, pri ktorej je tlmočníkovi pred samotným procesom simultánneho tlmočenia v kabíne poskytnutá písomná verzia prejavu (ďalej tiež ako „písomná predloha“). Tlmočník tak prijíma informáciu dvomi rôznymi kanálmi z dvoch rôznych zdrojov, t. j. z akustického (rečník) a vizuálneho (vo forme písomnej predlohy). Z tejto skutočnosti prirodzene vyplývajú zvýšené nároky na štiepenie pozornosti vo fáze recepcie originálu.

Je dôležité podotknúť, že pre tlmočníka je spravidla záväzná zvuková verzia prejavu rečníka a písomná verzia by teda mala slúžiť iba ako vizuálna či pamäťová opora. Nemala by plniť funkciu primárneho zdroja informácie. Výnimku môžu predstavovať napr. prípady, keď je kvalita príjmu z akustického zdroja z technických príčin výrazne znížená, či situácie, kde by mohlo dôjsť k neporozumeniu z dôvodu brbty alebo inak negatívne ovplyvnenej rečovej produkcie na strane rečníka, ako napr. rečové chyby, odkláňanie sa od mikrofónu a pod. Aj tu je však potrebné citlivo vnímať sekundárnu úlohu písomnej verzie textu a jej plnohodnotné využitie v uvedených situáciách ostáva predmetom ďalšej diskusie, a to najmä z prozaického dôvodu, že prednesený prejav sa v praxi nie vždy v plnej miere zhoduje s poskytnutými písomnými textami.

Písaný text prejavu v kabíne je vítanou podporou príjmu informácie prostredníctvom zvukového kanálu. Profesionálnemu tlmočníkovi by mala pomáhať pri anticipácii a analýze. Pri správnom využití možno pomocou písomnej verzie zdrojového textu riešiť kritické momenty a náročné, napr. informačne nasýtené pasáže. Na dosiahnutie efektívnej práce s takouto vizuálnou oporou sú však potrebné isté skúsenosti a systematický tréning rozvoja osobitných tlmočnických kompetencií. Zo skúseností nadobudnutých v našej pedagogickej praxi vyplýva, že začínajúci tlmočníci, študenti tlmočenia, majú sklon výrazne sa pridržať písaného textu a v niektorých prípadoch prechádzajú až do tlmočenia z listu, pričom ignorujú akustický vstup a rečníkove modifikácie. Tlmočenie týchto študentov sa vyznačuje nadmernou, v praxi až neprijateľnou dekalážou. Cieľom výskumu bolo pomocou dvoch experimentov overiť uvedené pozorovania a hlbšie zmapovať správanie študentov v procese simultánneho tlmočenia s ucelenou písomnou podporou.

Výskum sme realizovali na jazykových pároch španielčina – slovenčina, nemčina – slovenčina. Vzhľadom na povahu časopisu *Romanistica Comeniana* sa v tomto článku zameriame výhradne na javy zaznamenané u začínajúcich tlmočníkov zo španielskeho jazyka.

1. ROZBOR AKTUÁLNEHO STAVU RIEŠENIA PROBLEMATIKY

Napriek tomu, že predmetná tlmočnická technika nachádza v praxi svoje uplatnenie, v našom geografickom priestore dlhodobo absentoval empirický výskum vplyvu prítomnosti písaného textu v kabíne na kvalitu tlmočnického výkonu. Za zmienku stojí aszda len výskum P. Švedu uverejnený v monografii *Vybrané kapitoly z didaktiky simultánneho tlmočenia* (2016), v ktorom sa zaoberal vplyvom vizuálnych prezentácií na simultánne tlmočenie študentov. Vizuálne (väčšinou PowerPointové) prezentácie sú tiež vítanou oporou pre tlmočníka, od uceleného textu sa však svojím charakterom výrazne líšia. Sú to iba isté záchytné body, nie súvislý text, ktorého by sa tlmočník mohol pridrižovať.

V roku 2018 sme s finančnou podporou Grantu UK zrealizovali pilotnú prípadovú štúdiu v predmetnej oblasti. Pozorovali sme vplyv prítomnosti písomnej verzie prejavu na tlmočnický výkon študentov 2. roka magisterského štúdia prekladateľstva a tlmočníctva. Začiatkom roka 2019 sme najzásadnejšie závery pilotného projektu prezentovali v Nitre na medzinárodnej translatologickej konferencii doktorandov a postdoktorandov *Tradícia a inovácia v translatologickom výskume VII: Inovácia tradície, tradícia inovácie?*, z ktorej v súčasnosti očakávame publikáciu v zborníku. V roku 2019 realizujeme s podporou Grantu UK nadväzujúci projekt, pričom rozširujeme spektrum skúmaných jazykových párov a uplatňujeme nové postupy na odhalenie ďalších procesov stojacich za tlmočnickými výkonmi študentov pri tejto špecifickej technike.

V zahraničí sme zaznamenali prácu B. Naimushina a kol. *Simultaneous interpretation with text* (2009), v ktorej autori pozorujú práve vplyv prezencie textovej predlohy na výkon tlmočníka. Výskum sa však zameriava skôr na profesionálnych tlmočníkov, nie na študentov, hoci v závere autori tiež navrhujú nové metódy prípravy budúcich tlmočníkov na simultánne tlmočenie s textom.

Touto problematikou sa zaoberá aj renomovaný odborník na simultánne tlmočenie D. Gile v publikácii *Basic concepts and models for interpreter and translator training* (2009). Zastáva názor, že podiel simultánneho tlmočenia s textom na trhu rastie a je potrebné venovať sa výskumu v tejto oblasti. Sám však analyzuje tento typ tlmočenia len z teoretického hľadiska a zdôrazňuje potrebu empirického výskumu.

Z lingvistického hľadiska sa simultánnemu tlmočeniu s textom venovali Heike Lamberger-Felber a Julia Schneider v štúdiu *Linguistic interference in simultaneous interpreting with text: A case study* (2008). Autorky skúmali výskyt rôznych typov interferencií pri simultánnom tlmočení s textom. Aj tento výskum bol však zameraný na profesionálnych tlmočníkov a jeho relevancia v rámci didaktického procesu je len čiastočná. Pre nás je skôr zaujímavý z metodologického hľadiska.

Problematikou štiepenia pozornosti tlmočníka v procese simultánneho tlmočenia s textom sa zaoberala Sylvie Lambert vo svojej štúdiu *Shared attention during sight translation, sight interpretation and simultaneous interpretation* (2004) uverejnenej v časopise *Meta*.

Zo starších publikácií možno spomenúť štúdiu Helene Kirchhoff *Das Simultandolmetschen: Interdependenz der Variablen im Dolmetschprozess, Dolmetschmodelle und Dolmetschstrategien* (1976). Autorka sa v nej zaoberá rôznymi modelmi simultánneho tlmočenia a zamýšľa sa aj nad otázkami vplyvu písomnej predlohy na tlmočnický proces.

2. METÓDA VÝSKUMU

Predmetný výskum sme uskutočnili na študentoch 2. roka magisterského štúdia OPT, pričom sme sledovali tlmočenie zo španielskeho a nemeckého jazyka do ich materinského jazyka, t. j. slovenčiny. Celkovo sme údaje získavali od 16 študentov. Uplatnili sme nasledujúci postup:

1. Pri výbere prejavu sme zvolili všeobecne známu tematiku EÚ a migrácie. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli pre prejav Jeana-Clauda Junckera *Správa o stave Únie* z roku 2017.
2. Text sme rozdelili na 4 časti, ktoré sme upravili pre potreby výskumu. Určili sme položky, ktoré budeme sledovať, tieto sme rozčlenili do 5 základných kategórií: číselné údaje, geografické pojmy, časové údaje bez čísla, mená osôb a negácie ucelených myšlienok.
3. Vyhotovali sme akustické nahrávky v nemčine a španielčine načítané rodenými hovoriacimi. V prvých dvoch častiach sa akustická stopa zhodovala s písomnou predlohou (experiment č. 1), zatiaľ čo v druhých dvoch častiach textu sme zámerne zmenili údaje tak, aby písomná a akustická verzia prejavu pri sledovaných položkách v plnej miere nekorešpondovali (experiment č. 2).
4. Pri nahrávaní tlmočnických výkonov boli študenti rozdelení do dvoch skupín, jedna skupina mala k dispozícii písomnú predlohu, druhá skupina tlmočila výhradne z akustického kanála, následne sa skupiny vymenili.
5. Uskutočnili sme analýzu nahratých tlmočnických výkonov, ktorej najzásadnejšie zistenia v rámci vzorky so španielskym jazykom ďalej prezentujeme, pričom sa zameriavame

na 3 z 5 vyššie uvedených kategórií položiek, a to na číselné údaje, geografické pojmy a časové údaje bez čísla. K rozboru dát pristupujeme v tejto prípadovej štúdií predovšetkým kvalitatívne.

3. VÝSLEDKY VÝSKUMU

Vzhľadom na komplexnosť problematiky a rozsah príspevku sa zameriavame predovšetkým na zistenia experimentu č. 1 a o experiment č. 2 sa opierame iba okrajovo. V rámci experimentu č. 1, t. j. akustická verzia prejavu zhodná s písomnou, sme zaznamenali niekoľko kľúčových tendencií, ktoré je možné zhrnúť v nasledujúcich bodoch:

- a) Prítomnosť písomnej verzie prejavu v kabíne má výrazne pozitívny dopad na správnu transpozíciu číselných údajov. Ak má študent v kabíne k dispozícii písaný text prejavu, správne transponuje väčší počet číselných údajov. Táto skutočnosť je pomerne jednoducho vysvetliteľná tým, že číslo v rámci písaného textu predstavuje ľahko identifikovateľnú položku. Ide teda o takpovediac do očí bijúcu súčasť písaného textu, ktorú študent v zásade iba bez väčšej námahy prečíta v cieľovom jazyku. V tejto súvislosti upozorňujeme, že sledované číselné údaje boli v texte uvádzané vo forme číslíc, prípadne kombinácie číslíc a slov, napr. 75 %, 2 000 millones, nie však čistých prepisov slovom.

Vyššie uvedený prínos písaného textu si vyžaduje niekoľko dodatočných komentárov. Napriek tomu, že evidujeme pozitívny vplyv prítomnosti písaného textu na transpozíciu samotných číselných údajov, nemožno už hovoriť o celkovo pozitívnom vplyve na ich správne naviazanie na zvyšok tlmočenej myšlienky či adekvátne vsadenie do kontextu. Ako problematické sa javí napr. použitie adekvátnej predložky určujúcej vzťah číselnej položky k ostatným komponentom. Pozrime sa na nasledujúci príklad:

- Y podemos atribuirnos *el mérito de haber reducido los déficits públicos en un 75 %*. (znenie originálu)

Tak u študentov, ktorí mali k dispozícii písaný text, ako aj u študentov bez vizuálnej podpory zaznamenávame problém s transpozíciou predložky en. V porovnateľnej miere sa u oboch skupín objavujú formulácie typu

- *A tiež si môžeme pripísať zásluhu za to, že sme znížili verejné deficit na 75 percent. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *(plná pauza) Def...(plná pauza) 52 percent sa znížil deficit, verejný deficit. (bez prítomnosti písaného textu)*
- *namiesto správneho o 75 % či váhavé pretlmočenie s opravami*
- *...poukázat na verejný dlh, ktorý sa zmenšil o 75, na 75 percent. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *znížili sme verejný dlh na 75 percent, o 75 percent. (bez prítomnosti písaného textu)*

Obdobne sa napriek vizuálnej podpore vyskytla nesprávna predložka aj v analogickom príklade:

- *La Comisión presentará en breve propuestas para reducir las emisiones de CO2 en un 25 %. (znenie originálu)*
- *...návrhy, aby sa znížili emisie CO2 na 25 percent. (s prítomnosťou písaného textu)*

Pozitívny vplyv prítomnosti písomnej verzie textu originálu v kabíne nezaznamenávame ani v oblasti transpozície determinantov číselného údaja, akým je napr. španielske *más de* v nasledujúcej pasáži:

- *En primer lugar, debemos mantener el rumbo que emprendimos el año pasado. Aún nos quedan más de 16 meses en los que el Parlamento, el Consejo y la Comisión pueden lograr auténticos progresos. (znenie originálu)*
- *Ešte nám chýba 16 mesiacov v Parlamente, počas ktorých Parlament, Rada aj Komisia môžu napredovať. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *Zostávajú nám 16 mesiacov v EÚ, parlamente a v eur, a v Rade a v komisii. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *...musíme na najbližších 16 mesiacov pokračovať... (bez prítomnosti písaného textu)*

Na tomto mieste pokladáme za potrebné podotknúť, že v analogickom príklade

- *Los ciberataques pueden ser más peligrosos para la estabilidad de las democracias y las economías que las armas y los tanques. Solo durante el último año, se produjeron más de 4 000 ataques de software malicioso al día y...* (znenie originálu)

dochádzalo u oboch skupín študentov k pomerne frekventovanej transpozícii daného determinantu:

- ...viac ako 4000 atakov... (s prítomnosťou písaného textu)
- ...vyše 4000 atakov... (s prítomnosťou písaného textu)
- ...viac ako 4000 týchto atakov... (bez prítomnosti písaného textu)
- ...viac než 4000 atak útokov... (bez prítomnosti písaného textu)

Predpokladáme, že tento jav súvisí s povahou širšieho úseku okolitého textu, ktorý sa v druhom uvedenom prípade vyznačoval nižšou mierou abstraktnosti ako pasáž s *más de 16 meses*, čo študentom umožnilo detailnejšie sa sústrediť aj na determinant číselného údaja. Vychádzame z dlhodobých pozorovaní, že abstraktné prejavy vo všeobecnosti spôsobujú študentom pri tlmočení nemalé ťažkosti, pretože kladú zvýšené nároky na správnu analýzu.

Prítomnosť vizuálnej podpory v kabíne zároveň nepreukázala pozitívny dopad na typicky problematickú transpozíciu španielskeho vyjadrenia miliardy v podobe *mil/1000 millones*, ktorá obzvlášť v procese simultánneho tlmočenia zvädza začínajúcich tlmočníkov k interferencii, často plynúcej z nedostatočnej dekaláže, keď španielske *mil/1000* je v rámci uvedenej formulácie transponované do slovenského jazyka ako *tisíc*. Vznikajú tak neadekvátne formulácie číselného údaja v podobe *tisíc miliónov*:

- El comercio no es algo abstracto. El comercio significa empleo, crear nuevas oportunidades para las empresas europeas, grandes y pequeñas. Cada 1 000 millones EUR adicionales en exportaciones generan 14 000 nuevos puestos de trabajo en Europa. (znenie originálu)

- *Každých (plná pauza)1000 m, miliónov, každá miliarda eur navyše v rámci vývozu môžu pomôcť tomu, aby existovalo 14000 nových pracovných miest. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *Vše (plná pauza) všet (plná pauza) každých 1000 miliónov eur pridaných na výdavky vytvorí 14-tisíc nových, nových pracovných miest. (s prítomnosťou písaného textu)*

Obdobné ťažkosti pozorujeme aj pri transpozícii tejto výpovede:

- *Más de 2 000 millones EUR de nuestro Fondo para África están generando posibilidades de empleo en todo ese continente, sin embargo hasta ahora todos los Estados miembros en conjunto solo han aportado 150 millones EUR. (znenie originálu)*
- *Viac ako 2 milióny eur, ktoré i, ktoré idú do Afriky, zabezpečujú rôzne pracovné miesta pre, lenže teraz, už len už len doteraz členské štáty prispeli 150 miliónmi eur. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *Viac ako dve milióny eur z nášho Fondu pre Afriku otvára možnosti práce na celom kontinente a všetci, všetky štáty (plná pauza) členské štáty dali mu túto podporu (plná pauza) tisí 150 miliónov eur. (s prítomnosťou písaného textu)*
- *Viac ako dva milióny, dva, dve miliardy eur z nášho Fondu pre Afriku musia zlepšiť zamestnanosť v tejto krajine a všetky členské štáty spolu poskytli len 150 miliónov. (s prítomnosťou písaného textu)*

Fakt, že v niektorých prípadoch došlo k následnej oprave a uvedeniu správneho slovenského tvaru čísla nemožno pripísať prítomnosti písanej verzii textu, o čom svedčia aj naše skúsenosti z pedagogickej praxe, kde podobné opravy zaznamenávame tiež pri simultánnom tlmočení bez vizuálnej opory. Na druhej strane predpokladáme, že v jednotlivých prípadoch môže písaný text u študentov podporiť uvedenie si vyprodukovanej chybnej formulácie a spolu so sluchovým vnemom tak vyvolať potrebu opravy a uvedenia správneho tvaru. Vyššie uvedené príklady tiež poukazujú na nedostatočnú prácu s písaným textom v oblasti anticipácie.

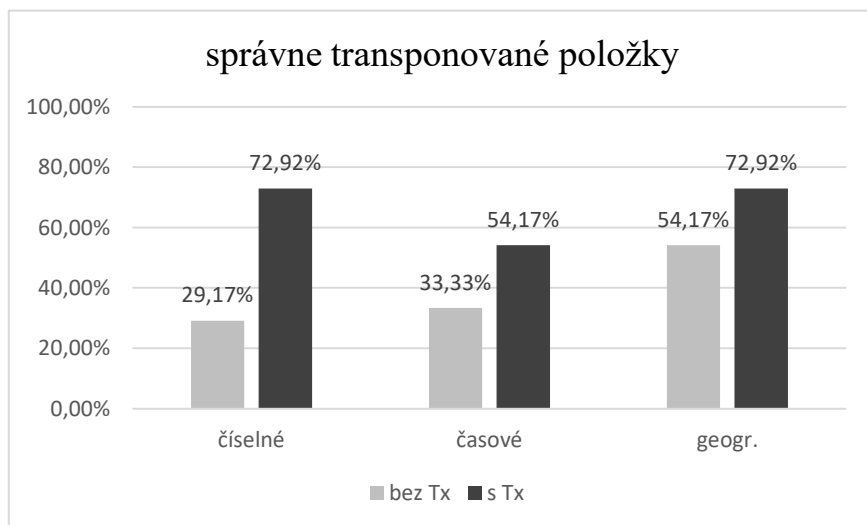
- b) Vo sfére geografických názvov sa priaznivý vplyv prítomnosti písaného textu prejavil menej výrazne ako v prípade číselných údajov. Opäť ide o položky, ktoré sú v písanom texte pomerne ľahko identifikovateľné, a to na základe veľkých začiatkových písmen. Evidujeme však tiež vysokú mieru správnej transpozície u skupiny študentov bez textovej predlohy. Tento trend by sa dal vysvetliť súhrou viacerých faktorov:
1. V rámci skúmaného jazykového páru geografické pojmy vykazujú vyšší stupeň príbuznosti, a teda nižšie nároky na transpozíciu do cieľového jazyka. Porovnajme napr. *Canadá* – *Kanada*, *México* – *Mexiko*, *Turquía* – *Turecko*.
 2. Geografický údaj je možné jednoduchšie si vizualizovať pomocou umiestnenia na virtuálnej mape ako číselný údaj.
- c) Menej výrazný pozitívny dopad písaného textu sme tiež zaznamenali v prípade časových údajov bez čísla. Vysvetlenie uvedeného fenoménu je možné hľadať v splynutí daných položiek so zvyškom textu¹, napr.:
- He mencionado solo algunas de las iniciativas que queremos y deberemos presentar en los próximos meses. Pero ello no será suficiente... (znenie originálu)
 - ...na najbližších, v najbližších mesiacoch... (s prítomnosťou písaného textu)
 - ...v v v v nasledujúcich mesiacoch... (s prítomnosťou písaného textu)
 - ...najbližšie (plná pauza) mesiace... (bez prítomnosti písaného textu)
 - ...v najbližších mesiacoch... (bez prítomnosti písaného textu)
 - *Esta mañana, he enviado una carta al presidente del Parlamento Europeo y al primer ministro de Estonia Jüri Ratas*

¹ Študenti mali k dispozícii text bez zvýrazňovania akýchkoľvek častí tučným písmom.

en la que se describen las prioridades para el año próximo.
 (znenie originálu)

- ...*na budúci rok*... (s prítomnosťou písaného textu)
- ...*na ďalší rok*... (s prítomnosťou písaného textu)
- ...*do budúcnosti a do budúceho roku*... (bez prítomnosti písaného textu)

Na zobrazenie pomeru správne pretlmočených položiek v rámci jednotlivých vyššie uvedených kategórií uvádzame nasledujúci graf, kde bez Tx = skupina študentov bez vizuálnej podpory a s Tx = skupina študentov s vizuálnou podporou.

Okrem vyššie uvedených viac či menej výrazne pozitívnych vplyvov písaného textu na transpozíciu jednotlivých sledovaných položiek sme zaregistrovali aj vážne negatívne dopady na celkovú kvalitu tlmočnického výkonu študentov. Znepokojujúco pôsobí najmä tendencia vypúšťať celé myšlienky pod tlakom neprimerane dlhej dekaláže. Študenti sa do tejto krízovej situácie dostávajú na základe nadmernej fixácie na písaný text. Podrobnou analýzou zvukových záznamov z tlmočenia sme dospeli k zisteniu, že uvedený jav pravdepodobne pramení:

1. zo snahy o dosiahnutie čo najpresnejšieho tlmočenia, študent sa snaží pretlmočiť čo najviac obsahu

2. z neprimeranej snahy o dokonalú jazykovú, často štylistickú, úpravu výstupného textu, s čím súvisia opravy zo štylistických dôvodov
3. z mylnej predstavy, že originál tzv. „neujde“, lebo ho máme pred očami

ZÁVERY PRE DIDAKTICKÚ PRAX

Ako sme už naznačili, prítomnosť písomnej predlohy v našom výskume nevykázala priamy pozitívny dopad na správnu transpozíciu ucelených myšlienok, ktoré zahŕňali sledované položky. Písaná verzia textu sa vo viacerých prípadoch ukázala ako rušivý element a dovoľme si tvrdiť, že pokiaľ študent nie je zvyknutý využívať túto tlmočnicku techniku, spôsobuje mu písomná predloha v kabíne skôr ťažkosti. Okrajovo spomenieme, že experiment č. 2 (písomná verzia nekorešponduje s akustickou) potvrdzuje sklon študentov kŕčovito sa pridŕžať písomnej predlohy a často až ignorovať príjem informácií z akustického kanála. Podobne ako vo svojich predošlých príspevkoch, formulujeme preto na záver niekoľko bodov, ktoré pokladáme za zásadné pre didaktickú prax:

1. Pre tlmočníka sú spravidla záväzné informácie z akustického vstupu.
2. Pri prílišnom pridŕžavaní sa písomnej formy textu dochádza k neprimerane dlhej dekaláži, z čoho plynie jednak nemožnosť včasného dokončenia tlmočenia a zároveň nemožnosť sledovať akustický vstup.
3. Písomná podoba prejavu nemusí v plnej miere korešpondovať s rečníkovou výpoveďou.
4. Prítomnosť vizuálnej podpory v kabíne kladie vyššie nároky na štiepenie pozornosti, a preto si vyžaduje systematický tréning.
5. Ak sa študent drží kŕčovito písaného textu, môže dochádzať k snahe pretlmočiť väčšie množstvo obsahu bez dôkladnejšej analýzy myšlienok originálu.

Keďže ide o v praxi využívanú techniku, práca s písaným textom v kabíne je v rámci výučby žiaducim, až potrebným prvkom.

Treba však dbať na dôsledné postupné rozvíjanie tlmočnických schopností v tejto oblasti. Osobitnú pozornosť si zaslúžia cvičenia na zvýšené požiadavky na štiepenie pozornosti medzi akustický a vizuálny vstup, ktoré by mali byť základom pre samotné tlmočenie. Vzhľadom na komplexnosť problematiky nemožno počítať s tým, že občasné tlmočenie s písaným textom nahradí komplexný tréning a prinesie študentom dostatočné možnosti rozvoja. Ako sa napokon ukázalo aj v prezentovanom výskume a následných konzultáciách s participantmi, študenti v súčasnosti nemajú dostatočne osvojené princípy uvedenej techniky, a to ani na teoretickej úrovni. Popísaný stav pokladáme vzhľadom na obmedzenú dotáciu hodín simultánneho tlmočenia za odôvodniteľný, keďže predmetnej technike by malo logicky predchádzať náležité osvojenie techniky simultánneho tlmočenia bez vizuálnej opory. Odporúčame systematicky vyčleňovať vo výučbe priestor na tréning týchto špecifických tlmočnických kompetencií.

BIBLIOGRAFIA

- GILE, Daniel (2009): *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins B. V., ISBN 9789027224330.
- LAMBERGER-FELBER, Heike a SCHNEIDER Julia (2008): *Linguistic interference in simultaneous interpreting with text: A case study*. In: HANSEN, Gyde – CHESTERMAN, Andrew – GERZYMISCH-ARBOGAST, Heidrun *Efforts and Models in Interpreting and Translation Research*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing, ISBN 902-721-6894, 978-902-721-6892.
- KIRCHHOFF, Helene (1976): *Das Simultandolmetschen: Interdependenz der Variablen im Dolmetschprozess, Dolmetschmodelle und Dolmetschstrategien*. In: DRESCHER Horst W. A SCHEFFZEK Signe, eds. *Theorie und Praxis des Übersetzens und Dolmetschens*. Bern-Frankfurt: Lang, 59-71.
- LAMBERT, Sylvie (2004): *Shared attention during sight translation, sight interpretation and simultaneous interpretation*. In *Meta: Journal des traducteurs*. ISSN 0026-0452, roč. 49, č. 2, s. 294-306

- NAIMUSHIN, Boris et al. (2009): *Simultaneous interpretation with text: Is the Text 'Friend' or 'Foe'?* Ženeva: Ecole de Traduction et d'Interprétation, Université de Genève,
- ŠVEDA, Pavol (2016): *Vybrané kapitoly z didaktiky simultánneho tlmočenia*. Bratislava : Univerzita Komenského, ISBN 978-80-223-4069-4

Michal Homola

Katedra germanistiky, nederlandistiky a škandinavistiky
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
Gondova 2, 814 99, Bratislava, Slovenská republika
homola28@uniba.sk

Ján Tupý

Katedra romanistiky
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave
Gondova 2, 814 99, Bratislava, Slovenská republika
tupy2@uniba.sk